

ARGHEZI LA „ADAM“

Tudor Argehezi cunoștea temeinic viața evreilor, aspirațiile și idealurile lor religioase și naționale. Cel care a fost, un număr de ani, ierodiaconul (prima treaptă a preoției călugărești) Iosif N. Theodorescu, cunoștea bine Biblia. Începuse să citească din anii tinereții. De atunci prieten de inimă cu Gala Galaction, cercetau împreună Cartea Sfântă, dar și de unul singur — Galaction fi imprumutau Biblii românești și franceze. Într-o scrisoare din primăvara anului 1899, trimisă din Chișinău, unde Argehezi era slujbaş la fabrica de zahăr, îi scria ibutului Pișcu (Pișcutescu numele patronimic al lui Gala Galaction) despre o vizită ce voia să i-o facă: „...voi aduce cu mine o geantă de cărți (și Biblia sacră)”. A fost un bun cunoscător al Bibliei, pe care a prețuit-o pentru valoarea ei religioasă-etică. Într-un articol a numit-o „cartea cea mai mare din bibliotecă, cea mai frumoasă din cărți”. A făcut încercări de-a potrivii în românește Psalmii (Psalmul răstălmăcit de el nu l-a mulțumit pe Galaction; era mai mult al lui Argehezi de cît cel biblic). Argehezi recomanda scriitorilor lectură, cu creionul în mînă, a Bibliei (*Biblia cu creionul*).

Se poate afirma că lectura Bibliei și prietenia strinsă cu teologul și traducătorul biblic Gala Galaction l-au adus menținut de partea prietenilor lui Israel. A militat pentru drepturile politice cetățenești ale evreilor pămînteni, a executat aprig pe antisemită.

Imediat după primul război mondial, îl găsim pe Tudor Argeșiu colaborator la *Curierul israelit*. În primul articol (*Emanciparea*), mărturisea: „Revendicăm pentru noi onoarea de a fi fost printre cei mai incozoni apărători ai dreptului populației evreiești din țară, conceput ca un drept românesc. Ani de zile ne-am exprimat dorința aceasta, de români, de a vedea așezată pe un picior de egalitate politica cu noi, fracțiunea băstinașă de evrei, vinovată (doar) de a nu se închina în fața aceluiași altar cu creștinii și de a-și căuta adevărul religios cu o mie de ani înaintea Bisericii grecești și latine”. În alt articol dezaprobă opiniile și manevrele antisemite.

În 1927, Argehezi este în Asociația Prietenilor Universității din Ierusalim — împreună cu Dr. C. I. Parhon, Dr. Jean Cantacuzino, Dr. I. Niemirow, Gala Galaction, prof. C. Rădulescu-Motru, Dem. Dobrescu, S. Sanielevici, Dr. A. Beck, Dr. H. Brezis ș.a.; a făcut parte din Comitetul de acțiune al Asociației.

În 1929—1930 colaborează la *Adam*. Revista editată de I. Ludo s-a bucurat de colaboratori prestigioși printre care: C. I. Parhon, Camil Petrescu, Paul Zăreș, F. Col, Gala Galaction, B. Fundoianu, I. Călugăru, Scarlat Callimachi, B. Lăzăreanu, Ilarie Voronca, F. Aderca, Eugen Relgis, Constantin Graur, N. D. Cocea, ș.a. Argeșii a debutat cu un articol însoțit de un portret Argeșii de Marcel Iancu, repetat la fiecare articol.

A urmat un medalion despre A. L. Zissu, articolul citat *Biblia cu creionul*, în care reproduce fragmente întinse din Psalmul 80 (st. 9—15), se pare într-o tălmăcire proprie, căsă este alfel decit traduceră făcută de Gala Galaction-Vasile Radu și care a provocat articolul lui Argehezi. Explică că „în original Psalmul are tocmai douăzeci de stihuri și poartă titlul de *Psalmul lui Asaf*, scris de mesterii Psalmilor” și cu exclamația interrogativă: „auzul cui va putea să ortească vreedată citindu-l-se această rumusețe simplă și ușoară, care cade pe lîngă ureche ca nînsorea de salcîmi ?”.

Trănscrie aproape în întregime Psalmul 51, tot într-o potrivire proprie, cu mențiunea: *Psalmul 51* scris chiar de către rege (David n. ns.), la sosirea proorocului Natan, e cîntecul umilteii. El prole fi ascultat așa... (reproduce Psalmul în tălmăcire personală). După care observă că „Biblia se vadește exasperant de tînără și nouă. Toate lămpile se sting, oleile luii durează”.

A continuat colaborarea cu o cronică
atrănălă despre piesa „Noaptea în tîrgul
rechii” de I. Sternberg, jucată pe scena
Teatrului idiș (Studio) din București;
în capitol *Patria nouă* — Note de închi-
oare, din volumul *Poarta neagră*, sub
titlu; un articol despre pictorul Pascin;
două tablete despre Israel: prima, simplu
Israel, a doua *Sărutul Israel*, cu însemnări
sociale din viața evreilor din Iași, Tîrgu
„Rumos, Pașcani...”; un articol despre pic-
torul J. Iser, cu prilejul unei expoziții

Tot în acest timp (anul 1961), merită menționat faptul că Tudor Arghezi a participat și a vorbit la aniversarea a doi ani de la moartea doctorului Mauriciu Singer, în sala de lectură a Bibliotecii I. I. Singer. A spus: „Am venit la această dăruire nu ca un cititor de versuri, dar ca un contemporan al doctorului Singer.

Coperta revistei „Adam“ (1930)

pe care l-am cunoscut, l-am prețuit pentru știința lui și mi-ași permite să adaug că l-am iubit... Doctorul Singer nu era numai un medic : a fost ceea ce se cheama în Vechiul Testament cît și în Noul Testament cu două cuvinte deosebite, în limbi deosebite, un învățător. Cartea din care, cu umilință, voi citi, citeva rânduri, i-am dăruit-o doctorului Singer la apariție și mi se pare că i-a plăcut. Cred că la acest parastas, al aducerii aminte drept-o poezia, nu este nepotrivit să citim unele omagii citeva poezii". Au mai vorbit Dr. I. Niemirower, Dr. Adolphe Stern ș.a. Ing. M. Wecker a vorbit despre Tudor Argehezi, „principe al versului românesc, matematician genial al versului... Poezia sa este rod purguit din gră-

YWO—50 de ani

La Congresul umanităților și sociologilor evrei, desfășurat în august 1925 la Berlin, s-a hotărât înființarea unui centru de studii și cercetări asupra celor mai importante aspecte ale vieții comunităților evreiești, ale gândirii și culturii iudaice. În același an a fost creat Institutul pentru cercetări iudaice (YWO).

Sediul principal al Institutului a fost stabilit la Vilna. Secții ale YWO funcționau la Berlin, Varșovia și New York. Cercuri de colaboratori ai Institutului, activau în Argentina, Austria, Brazilia, Chile, Anglia, Franța.

De la început, YWO și-a propus să strângă și să conserve date cât mai complete privind toate sferele vieții evreiești, să contribuie la conservarea folclorului, să ajute la promovarea literaturii idiş și ebraice, să inițieze studierea științifică a diferitelor probleme ale comunităților. În statutul constituitiv al Institutului se preciza că unul dintre obiectivele fundamentale ale activității sale este „aplicarea celor mai moderne metode sociologice în scopul unei mai bune înțelegeri a identității iudaice și a fenomenelor specifice ale vieții evreiești în epoca modernă”.

În primii ani ai existenței sale, YWO și-a desfășurat activitatea în patru secțiuni: istorie; filologie și literatură; economie și statistică; psihologie și educație. S-a început prin editarea a patru publicații periodice (fiecare tratând teme din sfera uneia din secțiunile Institutului), publicații ce apăreau în limba idiş, cu rezumate în limbile engleză, germană și poloneză. Aceste publicații ale Institutului, tipărite la Vilna și Varșovia, au jucat un rol important în viața spirituală iduşă dintr-o vreme de războie mondială, nu numai prin bogatul material documentar și studiile de înaltă înaltă publicate, ci și prin faptul că în jurul lor s-a format un larg cerc de corespondenți și colaboratori din numeroase centre comunitare, care au fost încurajați să studieze folclorul local, să adune material privind cele mai variate aspecte ale vieții ebreiești.

Activitatea Institutului de la Vilna a cunoscut o amplificare continuă. A fost întreprins un program de studii asupra comunităților din țările de imigrare — în special asupra celor din Argentina și Statele Unite — abordându-se complexele probleme ale adaptării la noile condiții de viață. Opera de strângere și cercetare a folclorului evreiesc s-a materializat în editarea a 5 mari volume de „Scrieri filologice”, cea mai completă lucrare de

dina marilor mistere ale gîndului și ale sufletului. La zămislirea fiecărei viers, uitoarele inspirației aprind candelile în care au picurat boabe din lumina stelelor suspendate în nemărginit; trăiesc în această poezie tainele vesniciei... Argehi este o coloană de granit în mijlocul unui templu de adevăr și poezie”.

Tudor Arghezi a citit, din volumul *Cuvinte potrivite*, apărut în 1927, poeziile *Lumină lină*, *Învier, Muntele Măslinilor*, *Descălec*, *Beșug* și *De-a v-ați ascuns*. Revista care a relatat acestea (*Renășterea noastră*) a tipărit în text complet, poezia *De-a v-ați ascuns*.

Tudor Argezi a continuat să scrie poezie, proză, articole, prodigios și eruptiv, ca un vulcan în fierbere. Cerneala sa, îndeosebi cea publicistică, era cu adevărat lavă literară.

Cu fiecare carte, și-a mărit numărul cititorilor și al admiratorilor, în țară și în alte țări — prin traduceri — ajungând să fie recunoscut și declarat poet și scriitor reprezentativ-național, alături de M. Eminescu: În 1945 i s-a decernat lui Tudor Arghezi premiul național pentru poezie — meritat cu prisosință mult mai înainte. A scris atunci Gala Galaction că „Tudor Arghezi este nu numai un nume și o carieră literară, ci o revoluție și o epocă nouă în lirica și în limba românească”.

Poezile lui Tudor Arghezi s-au tradus și s-au tipărit în idiș și în ebraică, încă din anul 1930 (de către poetul I. Zmora).

Scria B. Fundoianu în 1925: „Îi doresc lui Arghezi — așa cum și-a dorit și el — cîndva — ca gîndul lui să fie plug ce facea soluții o schimbă”.

Urarea s-a împlinit. La 95 de ani de la naștere, se vede cu evidență clară, că plugul lui Arghezi a arat adânc și continuă să are glia sufletească și literară a țării.

GHEORGHE CUNESCU

acest gen realizată pînă în acel moment. A fost constituită o bibliotecă pe teme de iudaistică, numărînd peste 100 000 de volume.

"Perioada Vilna" a Institutului pentru cercetări iudaice a cunoscut apogeul în anul 1935, când, la cea de-a 10-a aniversare a YWO au participat sute de erudiți din cele mai importante comunități evreiești ale lumii.

După holocaust, secția YWO din New York — unde se află actualmente cea mai mare colecție evrească din diaspora — a preluat conducerea Institutului, asigurându-se astfel continuitatea unei opere valoroase. Din fericire, printr-un concurs de împrejurări de domeniul miracolului, cea mai mare parte a bibliotecii de la Vilna, ca și sute de mii de manuscrise și documente valoroase din arhiva Institutului au putut fi recuperate după holocaust, fiind transportate la New York.

La activitatea de cercetare a YWO participă actualmente peste 1000 de oameni de știință. În ultimele două decenii s-au desfășurat sub egida Institutului peste 200 de simpozioane și reuniuni științifice consacrate celor mai diferite teme de iudaistică. Stenogramele acestor reuniuni, au însumat, până la începutul acestui an, peste 5 milioane de pagini, dintre care circa 2 500 000 au fost prelucrate și publicate în caiete speciale pe diferite teme și domenii. Almanahul anual editat de YWO se numără printre cele mai prestigioase publicații de acest gen elaborate de un institut științific, în cadrul activității editoriale trebuie remarcată apariția unor culegeri de studii privind comunitățile evreiești din Europa înainte și după holocaust, precum și a unor lucrări de filologie idîș, printre care Marele dicționar al limbii idîș, în mai multe volume.

Sub egida YWO se desfășoară în Statele Unite numeroase activități și manifestări de promovare a valorilor iudaismului. Au fost, astfel, organizate cursuri de perfecționare pentru profesorii de limba idî, cicluri de conferințe pe teme ale istoriei iudaice și ale problemelor comunităților evreiești contemporane, expozii documentare și de artă evreiască.

O importantă realizare a Institutului o reprezintă, fără îndoială, vasta arhivă care reunește câteva milioane de documente, foarte multe dintre ele de o mare valoare. Sectorul de microfilme al acestei arhive se numără printre cele mai mari de acest gen.

„ARBORELE VIETII“

Copii din România au primit în ultima vreme noi distincții la concursuri artistice internaționale. Astfel, la concursul de desene „Arborele vieții”, desfășurat în Suedia, au primit diplome de onoare elevii Mariana Chiriac, Angela Bureav și Gheona Weissbuch.

PRIMA CENTRALĂ NUCLEAROELECTRICĂ

A fost stabilită construirea, în colaborare cu U.R.S.S., a unei prime centrale atomoelectrice românești. Centrala, de tip VVER, cu o putere de 440 MW, va produce circa 2,6 miliarde kWh energie electrică. Reactorul nuclear-energetic al Centralei va folosi drept combustibil uraniu îmbogățit, moderat și răcit cu apă obișnuită sub presiune. Căldura eliberată în reactor va fi transportată la cele două turbine de cîte 220 MW.

Punerea în funcțiune a acestei prime centrale nucleare-electrice va avea loc în primii ani ai cincinalului 1981—1985.

MAI DULCE CA ZAHĂRUL...

Industria românească de medicamente va produce pe scară largă ciclamatul de sodiu — produs cu multiple întrebuințări în sectoarele alimentar și farmaceutic. Noul produs este de fapt un edulcorant sintetic superior zaharinei. Este de circa 60 de ori mai dulce decât zahărul și lipsit de post-gustul amarului pe care îl prezintă după consumare zaharina. Întrucât este un îndulcitor necarioric și lipsit de efecte toxice, ciclamatul de sodiu va putea servi atît terapiei diabeticilor și prevenirii obezității cit și la prepararea dulciurilor și a băuturilor nealcoolice.

CEL MAI MARE
TRANSFORMATOR

Pe poarta cunoscutei întreprinderi „Electroputare” din Craiova a ieșit recent cel mai mare produs electrotehnic românesc — primul transformator-bloc de 400 MVA. El are greutatea de transport de 250 tone, necesitând pentru expediție un vagon cu 20 de osii și 33 metri lungime.

NOI HOTELURI

Începînd de anul trecut, aceluia de renovare a mai multor imobile, foste hoteluri, în vederea redobîndirii destinației lor inițiale pentru sporirea capacității de cazare a rețelei hoteliere bucureștene, a intrat în faza de finalizare. În urma acestor lucrări, pentru care s-au alocat sume însemnate, vor fi integrate în circuitul turistic al Bucureștiului nu mai puțin de 20 de hoteluri cu încă 4.000 de locuri.

IMPOZION
INTERNATIONAL

La București s-au desfășurat lucrările simpozionului sindical internațional pe tema „Participarea femeilor la viața economică și socială”, organizat în cadrul manifestărilor Anului Internațional al Femeii. Simpozionul a reunit reprezentanți ai organizațiilor sindicale din 61 de țări de pe toate continentele, precum și în partea a 10 organizații internaționale.

Interviul acordat de D-I ȘEF RABIN Dr. MOSES ROSEN

(Urmare din pagina I-a)

giu pentru remarcabilele alocuțiuni ce ați rostit și pentru impresia profundă ce ați făcut asupra comunității. Iar în mesajul lui Executive Council of Australian Jewry citesc: „Comunitatea noastră s-a îmbogățit cu admirabilele predici ce le-ați ținut în timpul vizitei”. Pentru ca imaginea să fie completă, v-am ruga să ne împărtășiți aprecierea Dr. asupra vizitei.

— Mulțumesc lui Dumnezeu că am avut puțința să cunosc această sfințită comunitate evreiască, de peste 80.000 membri, dintre care mulți sînt supraviețuitori ai lagărelor și ghetourilor naziste. După suferințele cumplite din anii războiului, le-a fost hărăzit să ajungă pe acele meleaguri îndepărtate și să-și făurească un nou cămin. Am fost fericit să constat că în noua lor patrie ei continuă tradiția și păstrează cu sfințenie valorile spirituale iudaice. Am fost, de asemenea, bucuros să constat respectul și simpatia de care se bucură pe continentul australian Republica Socialistă România, admirația cu care este urmărită politica înțeleaptă, de promovare a păcii și înțelegerii între toate statele, conducerea ei în frunte cu președintele Nicolae Ceaușescu. Am fost bucuros să pot aduce coreligionarilor noștri salutul frățesc al obștei evreilor din România, vestea bună că ne bucurăm de deplină libertate religioasă și că noi aici ne menținem lăcașele de cult, cultură și asistență, tradiția noastră străveche.

— Și după vizita în Australia? Care a fost traseul Dr. pe drumul de întoarcere?

— Ne-am întors pe ruta Singapore—Tailanda—Filipine—Japonia...

— În fiecare din aceste țări există, din cite știm, mici comunități evreiești. Ați intrat în contact cu unele dintre ele?

— În toate țările din sud-estul Asiei există într-adevăr asemenea mici comunități și ele păstrează legături strinse cu obștea din Australia, cea mai mare din zonă. Așa se face că luind cunoștință de prezența noastră acolo, s-au grăbit să ne adreseze invitații. Am socotit că e de datoria mea să le dau curs, căci nu chiar în fiecare zi se întâmplă să aibă un rabin acolo. Pretutindeni, prezența noastră a fost un eveniment ieșit din comun, pretutindeni am fost primiți cu toată dragostea frățescă. La Singapore, unde trăiesc cam 500 evrei, am fost oaspeții d-nei și d-lui Lejeune, președintele comunității, și a d-nei și d-lui Kaffri, care au oferit recepții în cinstea noastră. La Bangkok, unde sînt 150 evrei, ne-a primit cu multă căldură d. Djamal, președintele obștei. La Manila, capitala Filipinelor, locuiesc aproximativ 100 de evrei, au sinagoga, Talmud Tora. Am fost salutați de d. Toeg, președintele obștei.

Am rămas cîteva zile la Tokio, unde comunitatea evreiască numără în jur de 200 de membri. Au venit cu toții să asculte predica Există un centru comunitar, sinagoga, curs de ebraică și Talmud Tora. Ne-a întâmpinat cu multă cordialitate d. președinte Citrin și d. rabin Tokaier, care ne-au invitat să vizităm instituțiile comunitare și s-au străduit să ne facă șederea în imensul oraș cât mai agreabilă și instructivă. Tuturor le adresăm și pe această cale mulțumiri și recunoștința noastră.

— De la Tokio ați zburat la Moscova, unde v-ați oprit să prăznuiți Șabatul. Ce ne puteți spune despre această ultimă etapă a voiajului?

— Am fost primiți cu multă cordialitate de către reprezentanții obștei evreiești. La aeroport ne-au întâmpinat șef-rabinul sinagogii din Moscova, I. Fischman și d. ing. Moise Tandelnik, președintele comitetului de conducere al sinagogii. A fost prezent d. Savu, din partea ambasadei R. S. România. În timpul șederii la Moscova am fost primiți de d-na și d. Gheorghe Badrus, ambasadorul Republicii Socialiste România.

Sîmbătă 3 mai am luat parte la serviciul divin la Sinagoga Mare din str. Arhipova și mi s-a făcut cinstea să rostesc predica. Sfîntul lăcaș, impunător edificiu arhitectonic, era plin pînă la ultimul loc.

— Cred că cititorii noștri ar fi doriți să cunoască fie și pe scurt, conținutul acestei predici...

— Un rabin își construiește de regulă predica sprijinindu-se pe pericopa săptămîinii și nici de data aceasta nu m-am abătut de la acest principiu. În acest Șabat s-a nimerit să fie două pericope — Behar și Behikotai, în care e vorba de legislația mozaică. În aceste pericope Moșe statornicește din voința lui Dumnezeu legile iudaice de echitate socială, printre care anul sabatic, cînd pămîntul și lucrătorii săi se odihnesc și iovel, anul cînd în antichitate era proclamată eliberarea sclavilor. Despre aceste norme religioase și etice m-am ocupat în predica mea. Am dat totodată glas simțămîntelor de emoție și dragoste de care era plină inima mea aflîndu-mă în acest sfînt lăcaș al fraților noștri din Moscova care au în urma lor o istorie de sute și sute de ani și care au dat o contribuție atât de importantă în toate domeniile iudaismului. Am evocat eminenții rabini și talmudiști ai acestei sfînte obști, ca și oameni de cultură, scriitori, poeți, oameni de știință ce s-au ridicat din sinul comunității. Am citit în ochii ascultătorilor emoția cu care au urmărit cuvintele mele, bucuria lor de a afla despre condițiile de deplină libertate în care se desfășoară viața obștei evreiești din România. În ochii multora am zărit lacrimi atunci cînd am invocat pronia divină să coboare pacea asupra lui Israel și a lumii întregi, iar comunitățile noastre să-și ducă existența în libertate și în spiritul tradiției.

Cu enoriașii sfîntului lăcaș am luat masa de Șalosseudot, în cadrul căreia d. rabin Fischman și cu mine am rostit Divrei Tora, comentarii sfînte. Am vizitat ieșiva, școala superioară rabinică de pe lîngă sinagoga din Moscova, fiind întâmpinat și salutat cu căldură de directorul ei, d. Levi Itzhak Gurvitz, un erudit al talmudului. M-am întreținut cu cursanții, care învață cu zel slova și învățătura sfîntă.

Am acceptat invitația de a face o vizită la redacția revistei „Sovetsi Heimland”, publicația în limba idiș a Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. și am avut o convorbire îndelungată, pe care o consider foarte utilă, cu d. Aharon Vergelis, redactorul șef. La convorbire, desfășurată într-o atmosferă cordială, au luat parte d. M. Tandelnik și scriitorul Haim Beder.

În cursul șederii la Moscova am fost primit de către vice președintele Comitetului pentru problemele cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S., Viktor N. Titov, cu care am avut o convorbire îndelungată, cordială.

Acesta ar fi, sumar, bilanțul călătoriei noastre de 36 de zile, care ne-a purtat prin 3 continente și 7 țări ale lumii.

În numele redacției și al cititorilor noștri vă adresăm Dr. și d-nei Dr. Rosen un sincer Yașer Koah și mulțumiri pentru interesanta convorbire.

Delegație a lui United Jewish Appeal

În zilele de 7—9 mai a.c. am primit vizita unei delegații a lui United Jewish Appeal.

Delegația a fost primită de conducerea Federației și a Comunității evreilor din București, a vizitat lăcașe de rugăciune, cursuri de Talmud Tora, bibliotecă și redacția revistei noastre, cantina rituală, căminele de bătrîni și alte așezăminte comunitare. Oaspeții și-au exprimat admirația pentru realizările constatate, respectul față de politica în-

leaptă a conducerii de stat, care asigură deplină libertate religioasă tuturor cetățenilor.

În seara zilei de 8 mai, conducerea Federației a oferit o recepție, la restaurantul ritual din str. Popa Soare. Au luat parte conducători și enoriași de frunte, precum și cursanți de la cursurile de Talmud Tora. Corul a interpretat un program de cîntece religioase și populare evreiești, spre marea admirație a oaspeților.

Vizita ziaristului David Schoen

De curînd obștea noastră a primit vizita d-lui David Schoen, redactorul șef al ziarului „Uj Kelet” din Israel. În timpul șederii sale, oaspetele a vizitat instituțiile Federației, redacția revistei noastre și a avut convorbiri cu con-

ducători ai Federației și ai comunității bucureștene.

Oaspetele a vizitat de asemenea comunitatea din Oradea în cadrul muncii de documentare în vederea redactării unei cronici a acestei comunități de vechi tradiție.

DIN ARHIVA UNEI FAMILII

O corespondență inedită a lui Alfred Dreyfus în România

Faimoasa afacere Dreyfus, al cărei imens răsunet a depășit de la bun început hotarele Franței (ecourile ei în România au fost amplu consemnate în evocarea din nr. 332 al revistei noastre), a stîrnit pretutindeni un val de simpatie față de cel inculpat pe nedrept, victimă a unor tenebroase uneltiri ținînd spre recrudescența diversionii antisemite. Printre nenumăratele mesaje de îmbărbătare, de solidaritate sau de felicitare pentru perseverența dovedită în numele triumfului adevărului, pe care le-a primit A. Dreyfus, s-a numărat și cel adresat de d-ra Rovena Schwarz, din Galați. Răspunsul soților Dreyfus la misiva din România se păstrează la secția de manu-

scrisă a Bibliotecii județene „V. A. Urechia” din Galați, sub cota Ms. I 375. El constă dintr-o carte de vizită în chenar negru pusă într-un plic de format corespunzător, tot cu chenar negru, pe fața anterioară a căruia este aplicată stampila poștei din Paris cu data de 26 octombrie 1902. Pe cartea de vizită se află următorul text, în franceză (aici și mai departe se dă traducerea românească): *Domnul și doamna Alfred Dreyfus* (ultimele trei cuvinte sînt singurele tipărite, restul e scris de mînă — n.n.) *vă mulțumesc pentru măturile dv. de simpatie.*

Aceste cîteva rînduri ridici în mod firesc întrebarea: cine era inimoasa expeditoare a căreia n-a pregetat să-i răspundă încercata familie Dreyfus? Dacă ar fi să ne mîrgînim la o elementară reconstituire pe baza numeroaselor scrisori înregistrate în fișierul de manuscrise al amentiei bibliotecii, am fi fără îndoială surprinși de amploarea și rezonanța listei de personalități ale vieții artistice, științifice, publice și culturale care, timp de vre-o trei pîtrimi de veac, au purtat, sistematic sau sporadic, corespondența cu Rovena Schwarz sau cu surorile ei, Antonia și Emilia. (Fără a fi prezent în colecția de scrisori autografe, un frate, medic, menționat doar pe alocuri în corespondență, a jucat totuși, după cum se va vedea, un rol de seamă în destinele familiei.)

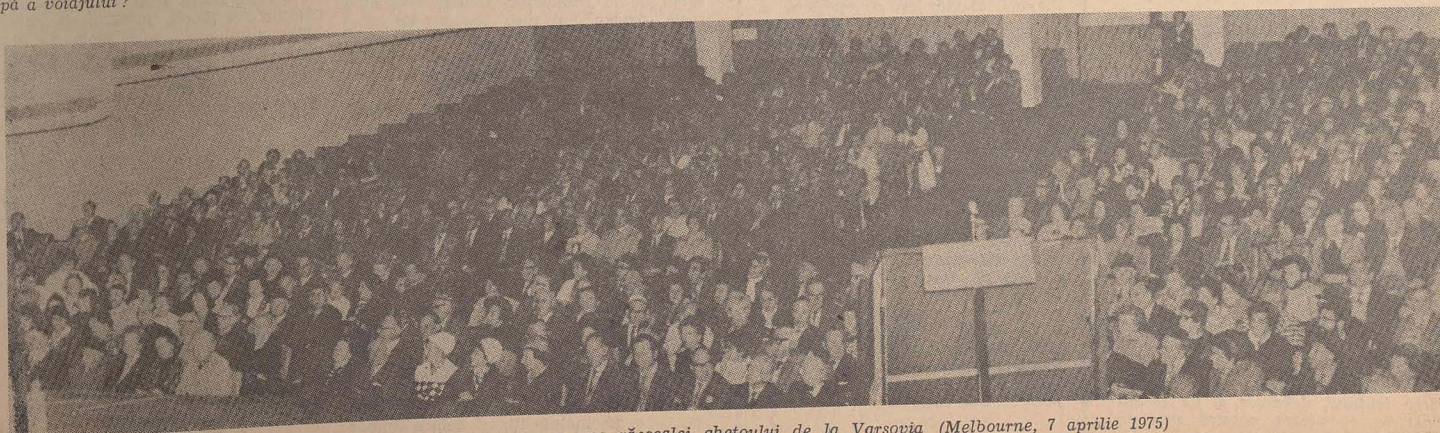
Iată de pildă, sub cota Ms. I 298, o spirituală scrisoare, din 26 decembrie 1899, a renumitului lingvist și filolog francez Gaston Paris, în care acesta trimite Rovenei, în locul unui portret de-al său, pe care ea i-l solicitase, două versuri, în notatie proprie, dintr-un vechi cîntec francez. Nici Jules Verne, celebrul scriitor de anticipație științifică, nu dă curs unei cereri similare, dar, în maniera cea mai politicoasă, răspunde cu niște felicitări (Ms. II 213).

Caracteristică pentru această epocă de exuberantă tinerețe și de șăgalnică vo-

Convorbire amicală cu d. ing. M. Tandelnik, președintele comunității evreiești din Moscova

(Continuare în pag. VII-a)

O parte din asistența la comemorarea răscoalei ghetoului de la Varșovia (Melbourne, 7 aprilie 1975)

MEMORIAL

Înființarea unei catedre memoriale Hertz în cadrul Colegiului rabinic al evreilor din Londra, în memoria șef-rabinului Joseph Hertz (mort în 1946), a fost inițiată de șef-rabinul emerit Israel Brodie.

Profesorul Ephraim Urbach, președintele departamentului de studii iudaice de la universitatea de limbă și literatură ebraică va deschide cursul inaugural cu „Halaha și istoria”. Tot d-sa va prezenta conferința cu tema „Gindirea halahică în perioada talmudică”.

Șef-rabinul Immanuel Jakobovits, în calitate de președinte al Colegiului de iudaistică, va conferința despre viața și activitatea lui Charles Clore, a cărui fundație a înzestrat catedra.

LICEU

Primul liceu avînd ca limbi de predare ebraica și idiș a fost deschis de curînd la New York.

Studiile de iudaistică includ limba și literatura idiș și ebraică, viața evreiască, Biblia și istoria.

MEDIEVALISM

Cartea lui John Hopkins, „Iudaismul medieval în nordul Franței — studiu istorico-politic” se ocupă de relațiile între evreii din nordul Franței din secolele X—XIV și societatea înconjurătoare. Autorul examinează poziția social-politică a evreilor din acea perioadă, relațiile iudeo-cristine, date demografice, și activitatea economică a populației evreiești în acea zonă geografică.

VIZITA

În cadrul anului academic 1975—76, Centrul de studii post-universitare de la Oxford, va primi vizita unui savant, doctor în studii de iudaistică, care-și va petrece un an aici, dedicîndu-se propriilor cercetări.

EDITORIAL

Will Malow, unul din conducătorii Congresului evreiesc american a publicat recent un studiu despre „Structura și funcționarea Comunității evreiești americane”.

Autorul examinează principalele caracteristici sociale ale comunității evreiești, structura organizatorică, activitatea conducătorilor ei. Cartea este o contribuție valoroasă la înțelegerea iudaismului american.

COLECȚIE

Profesorul Jacob Neusner reunește în antologia sa „Înțelegerea iudaismului rabinic: de la Talmud pînă în timpurile noastre”, apărută în editura Ktav, New York, 19 studii despre personalitățile majore, evenimentele și orientările iudaismului rabinic în perioada post-talmudică.

O largă introducere și o serie de prezentări la începutul fiecărui capitol contri-

buie la înțelegerea semnificației sale în contextul dat.

REEDITARE

A apărut o nouă ediție a „Comunităților evreiești din America Latină”, redactată de Santiago Kovadloff și Natalio Mazar.

Cartea conține detalii demografice și prezintă activitățile de ordin religios și cultural ale comunităților din fiecare țară de pe continent.

Pentru prima dată sînt indicate informații despre comunitățile evreiești din Aruba, Barbados, Cuba, Guiana, Jamaica și Trinidad.

Volumul include de asemenea un număr de date privitoare la diferitele aspecte ale vieții evreiești din respectiva zonă.

LEGE IUDAICA

Apărută în editura Ktav, New York, cartea lui Daniel Novak „Lege și teologie în iudaism”, conține o serie de articole despre problemele etice și religioase specifice.

Originalitatea prezentării constă în aprecierea autorului că principiile extra-legale, derivate din gindirea teologică evreiască, pot fi de asemenea luate în considerație.

APARIȚIE

A apărut în limba ebraică lucrarea profesorului Arie Tartakower intitulată „Evreii și Revoluția”. Lucrarea — rod al unor ample studii — oferă o largă perspectivă asupra rolului jucat de evrei în progresul umanității din timpurile antice și pînă în zilele noastre. Profesorul Tartakower insistă în mod deosebit asupra importanței mișcărilor revoluționare născute de-a lungul timpurilor în sinul poporului evreu.

ANTOLOGIE

Profesorul André Neher și-a sărbătorit recent cea de-a 60-a aniversare. Cu acest prilej, editura Librairie d'Amerique et d'Orient publică o „Antologie André Neher”, cuprinzînd unele dintre cele mai importante lucrări ale cunoscutului erudit și om de literă. Antologia se constituie ca un omagiu adus uneia dintre figurile proeminente ale gîndirii iudaice din zilele noastre.

TRADUCERE

Editată de Ruth R. Wisse în editura Behrman și apărută la New York, cartea „Un oraș și alte povestiri idiș” cuprinde traducerea engleză a cinci nuvele. Autorii selecției pentru antologie sînt Weissenberg, Bergelson, Opatoshu, Ansky și Mendele Mocher Sforim.

Fiecare își are stilul său propriu, traducătoarea reușind să transmită traducerii întregul parfum al originalului.

CÎNTECE

„Voci ale poporului, istoria folclorului idiș” este titlul cărții alcătuite de Ruth

ȘTIRI

ידיעות

Rubin (McGraw, New York) apărută în 1973 și reeditată recent în aceeași editură.

Autoarea trasează istoria folclorului idiș pornind de la începuturi (mijlocul secolului XVI-lea, în Germania) pînă în zilele noastre.

Prima culegere de folclor idiș a fost tipărită în Germania în 1544. Ea se intitula „Šmuel Buch” și cuprindea un poem epic anonim de 1800 de stînze.

Cîntecele celebrează cele mai importante evenimente din viața evreului-naștere, nuntă, moarte — pe care autoarea le prezintă în originalul idiș și în traducere engleză.

TRADUCERI

Biblioteca orașului Holon a achiziționat o colecție deosebit de valoroasă. Este vorba de traduceri ale Bibliei apărute în 400 de limbi, și dialecte. Colecția cuprinde exemplare în toate limbile europene, traduceri în limbile popoarelor africane, asiatice și americane, precum și în dialecte vorbite pe diferite teritorii insulare și de către triburi din regiuni mai izolate. Printre exemplarele rare se află, de pildă, o Biblie în limba eschimoșilor.

ARESTARE

Poliția vest-germană l-a arestat la Dortmund pe fostul ofițer S.S. Fritz Gieser. Între anii 1943—1944, el a făcut parte din corpul de comandă al lagărului de la Ravensbruck, unde s-a dat la atrocități, participînd la asasinarea citorva sute de deținuți.

PUBLICAȚIE

La New York apare o publicație literară imprimată în sistemul Braille pentru nevăzători evrei. Asociația nevăzătorilor din acest oraș dispune de o bibliotecă specială, în care, alături de cărți în limba engleză, se află și volume în limbile idiș și ebraică, inclusiv Biblia și cărți de rugăciune, toate în transcripție Braille.

HASIDISM

La Milano a apărut traducerea în limba italiană a cărții lui rabi Sneur Zalman, „Tanya”. Această lucrare, apărută în anul 1796 în

limba ebraică, este considerată una din operele de bază ale mișcării hasidice și constituie temelia filozofică a mișcării Habad-Lubavici.

Numărul evreilor din Italia era, la sfîrșitul anului trecut, de 40 000. Obștea din Milano, cu aproape 10 000 de membri, este a doua, ca mărime, după cea din Roma, unde locuiesc circa 15 000 de evrei.

EDITARE

Este în pregătire și în curs de editare la Paris un volum cuprinzînd considerațiile despre evrei și despre iudaism ale cunoscutului poet francez Paul Claudel.

Sub titlul „Hitlerismul și sistemul concentraționar” a apărut la Paris o carte a lui Joseph Billig. Autorul prezintă în amănunt, pe baza unor vaste cercetări de arhivă, „sistemul” imaginat de naști în vederea exploatarei deținuților din lagărele de concentrare. În mod deosebit, studiul acordă o mare atenție structurii S.S.-ului în atribuțiile cărui intra și randamentul muncii forțate.

OBȘTE

După ultimele statistici, la finele anului trecut trăiau în Turcia 44 000 de evrei. Cea mai numeroasă comunitate se află la Istanbul, ea numărînd 32 000 de membri.

RELICVE

Vestigiile unei comunități evreiești din evul mediu au fost descoperite în orașul portughez Gouveia, situat la circa 50 de kilometri de frontiera spaniolă. Principala piesă scoasă la iveală este o tăbliță care fusese cîndva încrustată în frontonul sinagogii din această localitate. Expertii au reușit să descifreze inscripția ebraică: „Glorie acestei a doua case, care va fi mai mare decît prima — a spus Domnul către poporul său”. Și, mai departe: „Casa sfînțită de noi, a fost terminată în anul 5257” (adică în anul 1497 al erei actuale).

După toate probabilitățile, este vorba de o sinagogă pe care evrei izgoniți din Spania în 1492 au ridicat-o în locul unde și-au aflat un azil vremelnic. Un azil precar, deoarece, precum se știe, în anul 1497, regele Manuel I

al Portugaliei a semnat un decret prin care punea e-vreilor alternativa de a trece la catolicism sau de a părăsi țara.

ECUMENISM

Peste două mii de credincioși au luat parte la un serviciu divin care a avut loc la catedrala catolică din orașul canadian Toronto. A participat și o delegație a obștei evreiești, în frunte cu rabinul David Monson, care a rostit o predică. Presa canadiană a subliniat semnificația acestui eveniment, ca o manifestare a spiritului ecumenic.

CENTRU

Obștea din orașul englez Oxford și-a propus să construiască o sinagogă și un centru comunitar. Proiectul cuprinde un lăcaș de rugăciune cu o capacitate de 300 de persoane, săli pentru reuniuni, un restaurant ritual, bibliotecă, o sală de ceremonii, birouri.

RECUNOȘȚINȚA

La Institutul Iad Vașem a avut loc o ceremonie în onoarea d-nei dr. Gertrude Luckner, o catolică germană care în perioada nazistă a ajutat numeroși evrei să se salveze de la moarte.

„Să salvăm cît mai multe vieți!” — aceasta a fost lozincă d-nei Luckner în acei ani de coșmar. În cele din urmă, Gestapoul a arestat-o și a fost ea însăși trimisă în lagărul de la Ravensbruck. După război, Gertrude Luckner a înființat o publicație ce și-a pus ca țel reconcilierea dintre evrei și germani.

ANTOLOGIE

La New York a apărut o antologie cuprinzînd eseuri și articole din presa evreiască. Lucrarea cuprinde două volume și a fost pregătită pentru tipar de Iosef Leftwitsch.

VOLUM

În editura „Juillard” din Paris a apărut cartea „Evreii și diplomația celui de-al treilea Reich”. Volumul înfățișează pe larg, pe baza unui bogat material extras din arhivele naziste, activitatea desfășurată de diplomații hitleriști în perioada 1933—1939 în vederea răspîndirii antisemitismului în Europa. Cartea conține fotocopii ale unor documente inedite din arhivele germane ale vremii.

ISTORIE

O carte remarcabilă: „Istoria evreilor în Franța”. Publicată sub îngrijirea lui Bernhard Blumenkranz și beneficiind de colaborarea unui grup de specialiști în domeniul științelor istorice, ampla lucrare reconstituie drumul obștei evreiești de pe meleagurile Franței, începînd din perioada dominației romane și pînă în zilele noastre. Din paginile cărții se conturează imaginea aportului adus de obștea evreiască în viața economică, socială și culturală a țării.

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

דערשיינט צוויי מאל אין חודש 15.5.1975 בוקארעסט *

רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א

די באגעניש אויפן בארג סיני

און איז אראפגעשטיגן צו די סענאטן. פון דעמאלט אן, איז די וועלט נישט מער קיין רושונגל, ווייל אין איר איז אריינגעדונגען דאס באוועגט וויין אן, אויפן בארג סיני איז אראפגעשטיגן נאָש, אז ס'איז פאראן אן איינע וואָס זעט אלע מעשים וואָס מיר טוען, און אויפער וואָס הערשט אלץ וואָס מיר דערן און מראכטן. אז אלע מעשים ווערן פארשטיקט אין אסאך וועלטעס וועט אייביק דינען אלס עדות. פון דעמאלט אן איז גאָס און וויין וואָרט אַינס, וואָרט ער איז די תורה גאָס, און אויף די פליגלען פונעם וואָרט שטייט גאָס כסדר אראפ צו אונז, שוועבנדיק אויף דעם שטראל וואָס באלייכט אונדזער גע- דאנק, טאָס פאראירלט אונ- דערע הערצער.

פון דעמאלט אן וועט מיר- וואָרט געווארן אז דער וועג צו דערקענענעם איז נישט פארהי- וואָרט, נאָר ווערמאכט, מיר האבן זיך נישט באפריידיקט מיט א מנוחהדיקן שאפער איין בליענדיקן גאָרט, נאָר האבן שפאקער געפילט דעם תענוג פון לעבן ווען מיר האבן זיך וואָס מער געדראפט אויף שווערדיקע פעלדן. פון דעמאלט אן האלטן מיר אן איין שטיין אויף די שפיץ פון גייס ווייל מיר ווייסן אז דאָרט איז אן אויפן בארג סיני, אויף די הייבן פון דער- קענסעניש, געפירט זיך דער וואָס האָט אונז בא- שאַנקען מיט דעם וואַנדער- בארג דורשט אריינגעדונגען אין די סודות פון זיין וצירה. אמת איז אז דער אויפשטייג איז שווער און מיט סכנות, אז מען דארף גיין אויף אומ- באקאנטע שטעגן און אז א

אָס ברור הוא האָט גע- פראָגט אין די הימלען. דער מענטש איז געווען אין די סענאטן, נאָש איז גע- ווען אלטמאכט און דער מענטש א ווירדעק באשעפער נישט, וועמען דער וועט פון תאוה האָט אלץ סופער אריינגע- צווינגט, גאָס איז געווען אין דעם איבערגעלעבן גלאנץ פון לייכט און דער מענטש איז געווען אין דער אומבא- רויגעלעכער פונעם ענין. ווען געווען ווייט, שרעקלעך ווייט, איינער פון אנדערן, דער בורא און זיין ווערט- פולסטע כורה, ער, וואָס האָט אריינגעווישן לעבן האָט שוין כמעט נישט דערקענט "בי כעלם אלוקים עשה את האדם", וואָרט צווישן זיי איז נישט געווען קיין שום פארבינדונג. פליצט האָט זיך אויפן שפיץ בארג באוויזן דאָס וואָרט, זיין ווירדעדיק האָט דורכגעברענגט די אומענ- לעכקייט, ס'איז פארגלייכט געווארן די נאנעט צורה. אומגעקאפט פון א געהיטען צוויכער, האָבן די מענטשן עס געהערט און געווען. יא, זיי האבן עס געווען ווייל ס'שטייט געשריבן: "וכל העם רואים את הקולות..." (שמות כ-ו). ס'איז געווען דאָס נביאישע וואָרט, ס'איז געווען דאָס קול וואָס קריצט זיך איין, מיט פייערדיקע אותיות, אויפן הארדאָס פון דער געשיכטע, באלייכטנדיק דעם אויסגלייך ביו העש ווייט, צו אחרית הימים.

"וידר ה' על הר סיני. גאָס איז אראפגעשטיגן אויף דעם בארג סיני" (שמות יט). ווען פון די הייבן האָט זיך דערקערט דער דונער פון וואָרט, האָט דער אייבערשטער פארלאָזט זיין אָפגעשיידיקט

א הארציקן מזל טוב צו דער זילבערנער חתונה פון דער פאמיליע טאנדייניק!

הרב הראשי שליט"א און די רבנית ד"ר רוזן בעת א פריינדלעכן געשפערט מיטן פרעזידענט פון מאקאווער שיל ה' משה טאנדייניק און זיין פרוי.

אינטערוויו

וואָס דער רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א האָט געגעבן פאר אונדזער "צייטשריפט"

— און איר, שטעטל איך מיר פאַר, האָט נישט געהאט גאָרנישט דערקענט...

ניין, מע קאן נישט זאָגן אז איך בין גע- ווען אן "ארכעסלאַזער". ס'ע וועט געווען טעג אין וועלכע איך האָב אויפגעטרעטן ביי דריי און אפילו פיר פארוואלטונגען, איצט, ווען איך פראוה רעקאנסטרוירן דעם פראגראם פון דער טעטיקייט פון אויסטראליע — דאָרט האָבן מיר נישט געהאט פיל צייט דאָס צו טאן — קומט עס מיר כמעט נישט צום גלייבן, אז איך האָב געקאנט אזוי פיל אויסטאן אין בלויז צען טעג. בלויז אין מעלבארן האָב איך געהאלטן 18 דרשות און עטלעכע רעדעס. שוין אפגערעדט פון די פרעסעקאנסערווענצן, טאָסטן, אייגנטלעך האָט דער דאָזיקער פראגראם זיך אָנגעהויבן נאָך אויף דער ריזע, ווייל נאָך אין אטען, וואו דערן אויפן האָט זיך אָפגעשטעלט אויף א קור- צער צייט וועט געקומען אונדז באגריסן און האָבן אונדז מקבל פנים געווען די מנהיגים און די רבנים פון דער דאָרטיקער יידישער קהילה. איך מעלבארן, וואוהין איך בין אָנגעקומען נאָך א דרייסיק-שעהעדיקער פלייזע, האָב איך אָפגעהאלטן די אנדערע טעג פסח, איך האָב גע- האלטן דרשות און די וויכטיקסטע שילן און טעמפלען, איך האָב באזוכט קולטור, הינזון אן אומצאליקע פראגעס, נישט בלויז אין דאָס פון פרעסעקאנסערווענצן, נאר אויך, אין געשפערט מיט אָנפירנדיקע פערזענלעכקייטן, צי מיט פשוטע יידן, מיט וועלכע איך בין געקומען אין קאנטאקט.

— אהוץ מעלבארן האָט דער פראגראם כולל געווען אויך אנדערע קהילות?

— איך בין געווען דער גאסט פון דער שטאָט סידני, די צווייט-גריסטע שטאָט, וואו עס איז פאראן א יידישע קהילה פון בערך 35000 נפשות, כמעט ווי אין מעלבארן. איך האָב געהאלטן א רעדע אין דאָס פון אן עפנטלעכער פארוואלטונג אין דער אָנצונוהייט פון די הויב פערזענלעכע קייטן און העכער טוינט יידן. די אָנפירערשאפט פון לייטונגס-דאָרט, די רבנים בראש מיט ד"ר פרוש האָבן געגעבן א מסיבה לכבוד אונז, דאָרט זענען ארגאניזירט געווארן באגענישן, פרעסעקאנסערווענצן און פארשידענע אנדערע טעטיקייטן.

ו.ר.

(סוף אויף זייט 9)

דער רב הראשי שליט"א און די רבנית ד"ר רוזן האָבן זיך צוריקגעקערט אין לאנד

דעם 5טן מיי ד"ר האָבן זיך צוריקגעקערט קיין בוקארעסט, פון זייער ריזע אין אויסטראליע און מערער לענדער פון דרום-מזרח אויף, דער רב הראשי שליט"א און די רבנית ד"ר רוזן.

אויפן אינטערנאציאנאלן עראפארט בוקארעסט-אטאפער זענען געקומען זיי אפוארטן און זיי זאָגן "ברוך-הבאי": עמיל שעכטער, גענעראל-עסקערטאר פון דער פערדעראציע פון די יידישע קהילות אין רומעניע, דינאל טעגאל, פרעזידענט פון דער בוקארעסטער יידישער קהילה, הרב יצחק מאיר מארילוס שליט"א, גבאים פון שילן און טעמפלען, באאמטער פון דער פערדעראציע און פון דער בוקארעס-טער יידישער קהילה.

עס איז געווען אָנזענס ה' ג. סטאקא, שעה פון אן אפטיילונג אין רעליגיע' דעפארטאמענט.

דער רב הראשי שליט"א האָט זיך באטייליקט אין דער יציגונג פון קרן-הזכרון

צווישן 8-9טן מיי האָט דער רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א זיך באטייליקט אין דער יציגונג, וואָס איז פארגעקומען אין לאנדאן, פון לייטונגס-דאָרט פון "מעמאריאל פונדיש", די ארגאניזאציע פארן אנטוויקלען די יידישע קולטור. די יציגונג איז געווען פערזענליך פון ד"ר נחום גאלדמאן, פרעזידענט פונעם ראש, און געהאט אויף דער טאג-אָרדענעם בודזשעט-פראבלעמען, וואס אויך דעם פראגראם פון סובווענציעס, וואָס ווערן צוגעטיילט יעדלעך פאר פאר-שידענע יידישע קהילות איבער דער וועלט פארן אנטוויקלען די רעליגיעזע און קולטורעלע טעטיקייט.

שבת, דעם 10טן מיי האָט דער רב הראשי פארבראכט אין גלאזגוי (סקאט לאנד), וועינדיק דער גאסט פון רב הראשי ד"ר זאב גאטליב שליט"א. דעם 11טן מיי האָט דער רב הראשי שליט"א זיך צוריקגעקערט קיין בוקארעסט.

